

Inspirationsmaterial

Det här är ett inspirationsmaterial som du kan använda inför eller efter teaterbesöket. Vi hoppas att det kan ligga som grund för olika diskussioner kring föreställningen. Till varje del finns förslag på hemsidor, artiklar och litteratur som är knutna till texten, där du kan hitta mer information.

Innehåll

1. Handling
2. Vem är Lucas Svensson?
3. Idyllens baksidor
4. Storstad och småstad
5. Att få vara den man är
6. Dubbelbottnad tillvaro

1. Handling

I en underbar liten stad vid havet någonstans i Skåne lever lille Stig Karlsson med mor och far, som äger stadens trevliga konditori med världens godaste äppelkaka. Människorna i staden är glada och vackra, äpplena är rödare och blankare än på något annat ställe på jorden. Framför allt så är barnen små och söta och oändligt väluppfostrade.

Här finns också en givmild och gemytlig borgmästare och en gästgivare som med outtröttlig energi steker gås till borgmästarens ljuvliga middagar. Allt är frid och fröjd som det bara var förr i världen och det finns verkligen ingenting att uppröras över. I den underbara staden finns också Molly, men henne pratar man inte om.

Rykten om en farsot sprider sig och en kväll upptäcker lille Stig något förskräckligt:

Han har börjat växa med ofattbar fart och kraft och hotar snart att slå i taket, både i sitt lilla rum och i staden.

Trevligheten och jovialiteten har två sidor i en fascinerande blandning av familjedrama, saga och grotesk komedi.

2. Vem är Lucas Svensson?

Det växte till en pjäs om idyll och utstötning, om ideal och skräck, om en krypande vardagsfascism som bär frön till gaskamrar och vitryska utrensningar.

Läs hela intervjun med Lucas Svensson på malmodramatiska.se

Lucas Svensson (1973–) är utbildad vid Dramatiska Institutet och är sedan 2003 husdramatiker på Dramaten i Stockholm. *Inget växer utom Stig (och Molly)* var från början en barnpjäs och spelades på Dramaten 2003. Malmö Dramatiska Teaters uppsättning av pjäsen är en omarbetad version som riktar sig till en vuxen publik. För Dramaten har Lucas bl a skrivit *Fallna från månen*, *Strömning på Cattelin*, *Min middag med Johan och Solveig* samt *Peter och Lotta* och *Stora Landsvägen*, fritt efter Elsa Beskow. Lucas senaste pjäs är *Le Week-End*, om höstens våldsamma uppror i Frankrike. Pjäsen skrevs under fyra dagar på plats i Paris och framfördes på Dramaten i november 2005.

Bland hans övriga pjäser kan nämnas *Immo + Leo* för Teater Västmanland, *Frigiven* för Göteborgs Stadsteater och *De frusna på torget* (1982) för Upsala Stadsteater. Lucas har också skrivit pjäsen *Sympati för djävulen*, ett samarbete mellan Dramaten, Stockholms Stadsteater och Strindbergs Intima Teater som spelats under hösten 2005 på Strindbergs Intima Teater.

Både Lucas barn- och vuxendramatik innehåller humor och ett undersökande av familjens och samhällets maktstrukturer. Hans pjäser spelas även i Holland, Danmark, Tyskland och USA.

Lucas kommer ursprungligen från Kristianstad och tilldelades Kristianstads kulturpris 2005.

3. Idyllens baksidor

I vår stad tycker vi om sånt som är trevligt och sött och inte sånt som är konstigt och stort, det är trevligt när saker är trevliga och otrevligt när det är otrevligt och jättebarn är otrevligt. ur Inget växer utom Stig (och Molly)

Inget växer utom Stig (och Molly) tar avstamp i 1950-talet och den tidens ovilja mot det avvikande. Redan under 1930-talet växte föreställningen om en enad svensk identitet fram, och utvecklades så småningom till ett välfärdsprogram. Budskapet spreds dels genom olika utställningar, som också hade en fostrande roll (t ex Stockholmsutställningen 1930, Röda Korsets Mor och barn-utställning 1936). Men också genom media, där bl a Aftonbladets A-barnstävling hösten 1938 är ett tydligt exempel.

Följande text kommer från katalogen till Moderna Museets utställning *Svenska hjärtan*:

Tävlingen lanserades i spalten "Vi kvinnor" och kröntes av bilder på den knubbiga, då fyraåriga prinsessan Margaretha, och på juryledaren, medicine professor Curt Gyllensvärd. "Är du förälder till ett A-barn?", frågade man sina läsare. Artikeln talar inledningsvis för att knubbiga, friska barn är nationens, inte enbart sina föräldrars stolthet, och att de står som garantier för nationens goda framtid och fortsatt växande välfärd. Vår standard och kultur kan avläsas i deras hälsa:

'Präktiga, glada, friska och välskötta barn äro inte bara sina föräldrars och vårdares stolthet utan ett helt folks framtidsgaranti. Efter barnens skötsel och utseende bedömer man i våra dagar ett lands standard och kultur. Trasiga, spinkiga, övergivna ungar, lekande på bakgårdar och i rännstenen sätta en mycket ful fläck på nationens sociala anseende. Barnavården har därför kommit att bli ett lika ömmande kapitel för folket i sin helhet som för föräldrar och hem. Och här i Sverige kan man numera med glädje konstatera, att det statliga initiativet

varit kraftigare än på de allra flesta håll i världen. Men att det brister i upplysning ännu, det vet man, och att den enskildes intresse om och om igen behöver stimuleras, därom kunna läkarna bäst lämna besked. Och det är med läkares goda vilja Vi Kvinnor nu deltar i propagandan för SUND OCH UPPLYST BARNAVÅRD Med en tävlan av i vårt land hittills okänt slag.'

Aftonbladet ville alltså stimulera till fortsatta framsteg genom sin tävling. Föräldrar som var intresserade av att delta ombads skicka in foton på sina telningar, nakna, i helfigur. Barnen skulle vara 2-4 år gamla, harmoniska, välnärda, och med regelbundna mat- och sovvannor; helst skulle de också ha ett eget rum. Tävlingsdeltagare fick besvara tio frågor om barnets födelsevikt, hur länge det ammat och vilka sjukdomar det haft. Om föräldrarna gjort speciella noteringar om barnets utveckling och ärftliga drag, skulle även de inkluderas. De tävlande ombads också beskriva barnets dygnschema och redogöra för hur mycket tid det spenderat utomhus under sitt

första levnadsår. Vem skötte barnet? Stod det under läkarekontroll, och så fall vems? Hur bodde barnet, i eget rum, eller tillsammans med flera familjemedlemmar? Fanns ett eller flera syskon, och hur gamla var de?

Tävlingsartikeln gjorde klart för läsaren att de barn som kunde komma ifråga som aspiranter för A-barnstävlingen borde ha en hälsoprofil där en god föräldraomsorg tydligt kunde skönjas i utseende och utveckling. Här hade slumpan ingen plats:

'Nu kan det visserligen i denna orättvisa värld inträffa att ett barn, hur exemplariskt det än skötes ändå blir klen och sjukligt och sämre utvecklat än sina jämnåriga. Liksom det händer att totalt försummade barn av outgrundlig nåd ändå bli på alla sätt bra och välartade. För båda dessa kategorier finns emellertid ingen plats i denna tävling. Ty avsikten är att påvisa och lovorda det goda resultatet av kloka och kärleksfulla ansträngningar, när möjligheterna från början varit gynnsamma.'

Idyll – miljö som tycks präglad av enkelhet och frånvaro av motsättningar och problem och som ofta är orörd av industrialisering. (NE)

Folkhem – samhälle med väl utbyggt socialt välfärds-system, har använts som socialdemokratiskt slagord sedan 1920-talet. (WIKIPEDIA)

WEB Läs mer på Moderna Museets hemsida [tinyurl.com/9kgxg](https://www.modernamuseet.se/9kgxg)

DISKUTERA:

Hur ser vi på barn idag? Lever A-barnstanken kvar? I så fall, kan du ge några exempel?

4. Storstad och småstad

Ann Heberlein, teologie doktor vid Lunds universitet, har med utgångspunkt i pjäsen skrivit en artikel till vår hemsida:

"Jag har bott vid en landsväg i hela mitt liv och sett människor komma och gå..." Edvard Persson, sinnebilderna för den godmodige och trygge skåningen, alltid lika jovialiskt leende och lantligt lugn. Edvard Persson är utan tvekan en av våra mest folkära artister – han var som störst då Europa brann, omåttligt populär inte bara i Sverige utan också i det tysk-ockuperade Danmark. Tjock och härlig stod han stadigt förankrad i den skånska myllan som en livslevande garanti för att allt var som vanligt, att allt skulle bli bra, att inget egentligen förändrats. Den lille gåsapågen från Skåne kunde se det lite grann från ovan och konstatera att vi klarar oss nock ändå. En stadig bit som inte låter sig påverkas av dem och det som passerar där ute på landsvägen.

Jag bor invid en skånsk landsväg, i en sån där pittoresk skånelänga som ofta förekommer i heminredningsreportage om det lugna och stillsamma livet bortom det urbana Sverige. På somrarna far stockholmarna förbi på cyklar och i stadsjeepar och glör vänligt nyfiken och kanske lite avundsjukt på mig där jag rensar mitt ogräs. Blond, sund och rödkindad bekräftar jag sommargästernas dröm om det harmoniska livet på landet, långt ifrån den otäcka storstadens smuts och stress och våld och krav. Här på landsbygden finns Sverige och drömmen om det svenska: Stillheten, Tystnaden och Ursprunget.

Naturromantiken växte fram under 1800-talet i samband med industrialiseringen. Människor lämnade landsbygden, byarna och de små samhällena för storstaden. När väl flykten från landsbygden var genomförd uppstod drömmen om den fridfulla lantligheten och det genuina. Naturromantiken är en viktig beståndsdel i de nationalistiska strömningar som började växa fram under 1800-talet. Bonden hyllades för sin ovilja att låta sig påverkas av utländska impulser, han var pålitligt präktigt konservativ och traditionell till skillnad från storstadens ytliga och fladdriga invånare. Det svenska Bondeförbundet förde under 1930-talet fram antisemitiska och rasbiologiska åsikter vilket sannolikt är en förklaring till att landsbygdens befolkning var mer mottaglig för nazistisk retorik än stadsborna. 1934 fick nationalsocialistiska partier ungefär 100 mandat i hela landet, 18 av dessa i Skåne. I flera mindre orter i Skåne valdes nazister in i kommunalfullmäktige.

Naturromantik och upphöjandet av det "naturliga och ursprungliga" är en god grogrund för ideologier som bygger på traditionella värderingar, tydliga samhällsklasser och hierarkier. Ideologier som förhärligar det statiska, vars främsta devis är att "det var bättre förr". Man skall inte förhäva sig, göra sig till eller utmärka sig på opassande sätt. Idyller blir lätt exkluderande, eftersom idyller bygger på idén att människor är överens, likadana, nöjda och belättna med sakernas tillstånd. Den som passar in i mallen får gärna vara med och leka – men den som faller utanför eller opponerar sig måste motas bort. Den som växer ifrån trångsynthet och accepterade roller hotar harmoni och ordning och kan egentligen bara välja mellan två alternativ: anpassning och därmed självbedrägeri eller uteslutning och utanförskap. Samtidigt är avvikaren paradoxalt nog nödvändig för majoritetssamhällets känsla av samhörighet: "Titta på henne! Som hon betar sig! Hon är inte som vi!".

Sverige är inte särskilt urbant – de flesta av oss kommer från Gärsnäs och Svedala. Från någon av alla de där små, klaustrofobiska samhällena, präglade av Jante och social kontroll. Samhällena som präglas av det man brukar kalla hedersetik, vilken förknippas med kulturer och klaner långt härifrån. I Gärsnäs är det viktigt att inte tappa ansiktet och falla utanför normen. Det är viktigt vad folk tycker och vad det pratas om på byn. Stereotyperna är levande och de accepterade rollerna få: Kvinnor är gulliga, dugliga husmödrar som lever för sina barn och män. Männerna rejäla karlar som vet vad en smörgjrop är, som tar sin roll som familjens överhuvud och försörjare på största allvar. Barnen har alltid hela strumpor och hembakade kanelbullar i matsäcken. Det är helt och rent och präktigt – i alla fall på ytan. Enligt en stor undersökning som BRIS gjort uppger 10 % av barnen på den svenska landsbygden att de aldrig någonsin fått en kram av sina föräldrar. Motsvarande siffra för stadsbarn är 3%. 62% av stadsbarnen får ofta beröm av mamma och pappa och andra vuxna medan endast 45% av barnen på landet har erfarenhet av beröm och uppskattning från vuxenvärlden. Det tål att tänka på – kanske är allt inte så mysigt bakom de välstrukna gardinerna trots allt.

Ann Heberlein, teologie doktor i etik

DISKUTERA:

Människor som lever i ett litet samhälle knyts av naturliga skäl oftast närmare till varandra än de som lever i en stor stad. Det kan kännas tryggt att verkligen känna sin granne. Samtidigt innebär det att människorna i ett litet samhälle "vet allt om alla".

Diskutera för- och nackdelar med att leva i ett litet respektive stort samhälle.

BOK Arvidsson, Håkan, *Hotad idyll*, 2004
Berglund, Joakim, *Quislingcentralen: nazismen i Skåne på 30- och 40-talen*, 1994
Åberg, Lars, *Skåneboken*, 2005

FILM *Kalle på spången*, 1939, regi: Emil A. Lingheim
Twin Peaks (även TV-serie) 1990, regi: David Lynch
Mitt liv i rosa, 1997, regi: Alain Berliner
Pleasantville, 1998, regi: Gary Ross

TIDN "Skåne ryms inte på ett kaffebord", 051117 i *Trelleborgs Allehanda* tinyurl.com/aj6ez
"Inskränkt bymentalitet hos Yngsjöborna" 051123 av Mycket besviken byinvånare i *Kristianstadsbladet*
tinyurl.com/ah873

TV *Heimat – Eine deutsche Chronik* (TV-serie), 1984, regi: Edgar Reitz
The Simpsons, Matt Groening, Fox 1989
Desperate housewives, Marc Cherry, Abc 2004

WEB Artikel på wikipedia om det svenska folkhemmet tinyurl.com/9zlrz
Vilken familj! En pragmatisk version av idyllen..., Birthe Linddal Hansen tinyurl.com/9xey5

5. Att få vara den man är

Här finns bilden av en mager, spindellik pojke som står med nacken böjd under taket i sitt rum och inte kan släppa in sina föräldrar därför att han vet att föräldrarna kommer hata honom och hans förvandling.

Läs hela intervjun med Lucas Svensson på malmodramatiska.se

Normal – som inte avviker från den grundläggande typen för företeelsen i fråga, särskilt genom att överensstämma med genomsnittet (NE)

Norm - det "normala" eller godtagna beteendet i t.ex. en social grupp (NE)

Inget växer utom Stig (och Molly) handlar om att få vara den man är och inte den man förväntas vara. Stig är rädd för att vara annorlunda, att inte passa in och att inte leva upp till föräldrarnas förväntningar. När han börjar växa blir han lämnad ensam, mamman och pappan tar avstånd och vägrar att befatta sig med hans problem. Vad man ser är deras egen rädsla för att sticka ut från gruppen.

Att vara annorlunda eller att göra annorlunda val kan ibland uppfattas som provocerande för omgivningen, och som kritik mot andras sätt att leva. Därför krävs det styrka att vara annorlunda. Stig uppfattar Molly som en stark person som kan hjälpa honom när de vuxna sviker.

DISKUTERA:

Hur ser Stig och Mollys personligheter ut i förhållande till varandra?

Vilka signaler ger vuxna till barn som är annorlunda? Den som anses vara annorlunda är det i förhållande till något som menas vara normalt. Vem bestämmer vad som är normalt?

Vilket ansvar har vuxna när barn blir mobbade eller känner sig utanför? Vad kan man som förälder göra, och var kan man hitta information om vad man kan göra?

Vad är skillnaden mellan barn som blir mobbade i skolan och vuxna som blir mobbade på sina arbetsplatser?

Så här står det på Landstinget Kronobergs hemsida om hur man utvecklas till självständig individ:

Att få vara den man är

I familjen hör alla samman i ett stort känslomässigt system.

Det innebär att vi har bindningar mellan oss, som håller oss samman. När vi är små är banden starka, relationen är mycket tät och det lilla barnets beroende är totalt.

När vi blir större ska vi successivt utvecklas till att bli en självständig människa. Med en egen identitet. Detta innebär att man har ett eget handlingsutrymme. Man kan säga vad man tänker och tycker till andra människor. Det är hanterbart att andra kanske inte gillar vad man gör eller säger. Man blir mindre stresskänslig och har lättare att hålla sig lugn även under påfrestringar.

Men ibland är banden så täta och starka att det är svårt att skilja ut sig från sitt system. Man är beroende av de andra, har kanske svårt att säga vad man tänker och tycker. Måste kanske söka de andras stöd och hjälp mer än man egentligen skulle behöva. Eftersom man är mer beroende kan det vara svårt att ta en konflikt. Man blir sårbar och reagerar lätt känslomässigt och har svårare att hålla sig lugn under stress.

Att bli en mera självständig individ handlar om att få vara den man egentligen är. Inte hur de andra vill att man skall vara. En början kan vara att börja handla efter egna principer och övertygelser trots det kan väcka ett inre obehag. De andra i gruppen kanske inte gillar vad man gör. För att växa måste man våga ta ett litet steg ur sin trygghetszon. Våga pröva något nytt, kanske säga nej, trots den ångest eller obehag det väcker i ens inre. tinyurl.com/7tvvb

*"Era barn är inte era barn.
De är söner och döttrar av Livets längtan efter sig själv.
De kommer genom er men inte från er.
Och fastän de lever hos er, tillhör de er ändå inte.*

*Ni kan ge dem er kärlek men inte era tankar ty de har sina egna tankar.
Ni kan hysa deras kroppar men inte deras själar.
Ty deras själar vistas i morgondagens hus
som ni inte kan besöka, inte ens i era drömmar.
Sträva att efterlikna dem, men försök inte att göra dem lika er.
Ty livet vänder inte tillbaka och dröjer inte hos den dag som flytt.
Ni är de bågar från vilka era barn sänds ut som levande pilar.
Bågskytten ser målet på det oändligas stig och
Han böjer er med sin makt för att Hans pilar skall gå snabbt och långt.
Låt er i glädje böjas i Bågskyttens hand.
Ty liksom Han älskar pilen som flyger
älskar Han också den båge som är stadig."*

av Khalil Gibran

BOK Gibran, Khalil, *Profeten*, Stockholm 1977

TV *God morgon alla barn*, regi: Jens Johansson, SVT 2005

WEB *Mobbare kan tvingas byta skola* tinyurl.com/9pyfb
Vuxnas roll i mobbningsprocessen, Rolf Paulin tinyurl.com/d7xnz

6. Dubbelbottnad tillvaro

– *Vi är en familj och i en familj älskar alla varandra, se mor och jag älskar varandra, i nöd och lust, och har det någonsin varit någon nöd? Nä, baaaara lust. Men skulle det bli någon nöd, vilket jag inte tror hade vi bara tyckt mer om varandra. Stig, du är pappas påg. Sa jag inte åt dig att krympa? Va? Sa jag inte åt dig? Fan? Nu är ju hela stan på fötter här och alla vet att konditor Karlssons son är ett monster. Fan! Nu tar du och ber om ursäkt!*

ur *Inget växer utom Stig (och Molly)*

Jovialisk, gemytlig och hygglig är vanligtvis ord med positiv klang och värme. I *Inget växer utom Stig (och Molly)* har orden två sidor, och vi får se när viljan till gemyt och trivsel går över i socialt tvång och rädsla för det som inte passar in. När man "... börjar gå för långt i allt detta med det vackra och trevliga och gulliga", som Läkaren uttrycker det, och det hyggliga blir ohyggligt och det jovialiska leder till inskränkthet

DISKUTERA:

Vad händer när man inte lämnar något utrymme för människans negativa sidor?

När man bara accepterar det som gruppen bestämt och lämnar oliktankande utanför? Om man stärker identiteten i den egna gruppen, finns det då chans att utvecklas som individ?

BOK Trotzig, Birgitta, *Sjukdomen*, 1972

FILM *Den enfaldige mördaren*, 1982, regi: Hans Alfredson
Edward Scissorhands, 1990, regi: Tim Burton
Ånglagård, 1992, regi: Colin Nutley
The Truman Show, 1998, regi: Peter Weir

Jovialisk – godmodig, fryntlig (SAOL)

Inskränkt – som har en högst begränsad tankevärld ofta med antydning om fördomar snarare än dumhet (NE)

Gemyt – trivsam stämning skapad genom trevligt och vänligt uppträdande (NE)

Hygglig – kamratlig och tillmötesgående i umgänget med andra på ett sätt som vinner spontan sympati (NE)

Ohygglig – mycket hemsk, fasaväckande, gräslig (NE)